
Nad slovami
sv. Izáka Sýrskeho
Homília 65-77

Miron Keruľ-Kmec

Miron Keruľ-Kmec

**Nad slovami
sv. Izáka Sýrskeho**

Homília 65 – 77

2022

© **Miron Kerul'-Kmec**

Nad slovami sv. Izáka Sýrskeho, Homília 65 – 77

Jazyková korektúra:

Mgr. Ingrid Lukáčová

Návrh obálky a grafická úprava:

Štefan Kerul'-Kmec ml.

Ikona sv. Izáka Sýrskeho:

Miron Kerul'-Kmec ml.

ISBN 978-80-8233-121-2

HOMÍLIA 65

Moc duchovného čítania

Šesťdesiata piata homília je vlastne listom, ktorý svätý Izák Sýrsky zaslal svojmu priateľovi mníchovi. Je odpoveďou na jeho prosbu o hlbšie vysvetlenie praktizovania stíšenia.

V úvode listu svätý Izák Sýrsky píše: „*Zaviazaný povinnosťou napísať ti ohľadne nevyhnutných vecí, ó, brat, oceňujem tvoju lásku listom, ktorý som ti prisľúbil. Vybadať som, že si sa rozhodol pre prebývanie v samote so správnou disciplínou. Zhrnul som slová, ktoré som počul od známych mužov o diele stíšenia a spojil som ich s mojimi vlastnými skúsenosťami. Toto sa pokúsím vtláčať do tvojej pamäte týmto krátkym listom; a ty, na svojej strane, si pomôžeš týmto listom, ak ho budeš čítať so svojim zvyčajným zápalom. Pretože nepristúpiš k čítaniu výrokov v našom liste ako k obyčajnému čítaniu, ale s pochopením múdrosti a prijmeš svetlo pre ostatné tvoje čítanie kvôli veľkej moci, ktorá je v nej skrytá. Pre myseľ je veľmi posilňujúce čítanie týchto vecí a z toho dostáva zbraň proti rozptýleniu myšlienok a proti malomyselnosti, ktorá zvykne povstať z namáhavých prác a dlhého prebývania v stíšeni.*“

Svätý Izák Sýrsky zdôrazňuje užitočnosť duchovného čítania, ak je konané správnym spôsobom. Ak sa diela svätých učiteľov duchovného života čítajú s pokorou, s túžbou objaviť cestu k hlbšiemu životu s Kristom a s postojom učeníka, potom čitateľ objavuje veľkú moc prečítaných slov. Nedostáva sa mu od nich iba múdrosti, ale dodávajú silu mysli vzdorovať stavom, ktoré ohrozujú duchovný život človeka.

V našej farnosti sa už vyše päť rokov pravidelne schádzame, aby sme načúvali slovám svätých spôsobom, ktorý spomína svätý Izák Sýrsky. Skúsenosť účastníkov iba potvrdzuje pravdivosť poučenia svätého Izáka Sýrskeho.

Túžba má sprevádzať duchovné čítanie

Svätý Izák Sýrsky pokračuje v liste priateľovi, ktorý sa rozhodol pre pustovnícky život. Po povzbudení k správne mu spôsobu čítania jeho učenia, začína predstavovať hlavnú tému listu.

„Cieľom tohto listu je, aby si sa naučil, čo je život stíšenia, čo je jeho prácou, aké tajomstvá sú ukryté v tejto disciplíne, tajomstvá, ktoré sú skryté pred mnohými, ale po ich objavení ľudia s námahou bežia, usilujú sa ich obsiahnuť v stíšení, opovrhujú spravodlivosťou, ktorá je praktizovaná v spoločnosti ľudí a uprednostňujú námahy a zápasy ticha a samoty. Z pochopenia týchto vecí a čo nájdeš v tomto liste, ľudia budú volať požehnanými osamotených, ktorí prechádzajú životom vo svete v sústredení na seba samých. Ale pre tých, ktorí nemajú poznanie záležitostí tejto inštrukcie so všetkými jej varovaniami o stupňoch, ktoré sú v stíšení, to bude zbytočné. Ja tu píšem múdрым ľudom a ponúkam radu s láskou.“

Hlavnou témou je život stíšenia, ktorý vedie človeka do hlbokéj intimity s Bohom. Skúsenosti, ktoré človek pritom nadobúda, svätý Izák Sýrsky nazýva tajomstvami. Je to z dôvodu, že človek ich nedokáže v plnosti sprostredkovať iným. To, čo sa odohráva v duši pri stretnutí s Bohom, to nedokáže vystihnúť ľudský jazyk, pretože nemá slová, ktorými by to vystihol. Táto skúsenosť ho však núti vstupovať stále hlbšie do stíšenia, aj za cenu veľkých obetí a nepohodlia.

Svätý Izák Sýrsky hovorí, že nie každý bude schopný pochopiť hodnotu jeho inštrukcií. Hlboké duchovné pravdy sa odhalia len tým, ktorí po nich túžia. Aj toto by nás malo viesť k správne mu prístupu k duchovnému čítaniu. Má to byť predovšetkým asketická aktivita, ktorá nás vedie k pomalému uvažovaniu nad každým odstavcom z diela svätých s horúcou túžbou pochopiť, prijať a odvážiť sa nasledovať múdrosť, ktorú nám predávajú.

Pátraj, uč sa a uskutočňuj...

„Ak si praješ nájsť nepominuteľný život vo svojich krátkych dňoch, ó, brat, nech tvoj vstup do stíšenia je urobený s rozvážnosťou, aby si našiel úžitok, ktorý múdri ľudia očakávajú dosiahnuť disciplínou samoty. Skúmaj jej práce a nedaj sa zlákať menom, ale vstúp, pátraj, uč sa a uskutočňuj všetky tie úžasné a vznešené cesty námah stíšenia, aby si so všetkými svätými pochopil, čo je hĺbkou a výškou, šírkou a dĺžkou tejto nekonečnej disciplíny. Pretože bohatstvá, ktoré obchodníci usilujú nadobudnúť, sú bez limitu. Neodpočívaj, kým neprejdeš cez všetky cestičky jej námah. V každej ľudskej aktivite, od jej začiatku po jej dokončenie, sú zapojené prostriedky a nádej, ktorá očakáva úžitok z aktivity, a to pohýna myseľ položiť jej základy. Tento cieľ posilňuje myseľ vytrvať ťažkosť práce a prijíma útechu z nazerania na cieľ. A ako strážca tento cieľ drží pevne pochopenie, kým skutok nie je dokončený.“

Svätý Izák Sýrsky varuje svojho priateľa, aby sa vystríhal nerozvážnosti pri rozhodovaní pre pustovnícky život. Aj keď nesmierne vyzdvihoval veľkosť tohto povolania, bol si dobre vedomý, že bez správnej prípravy človek môže rýchlo stroskotať v tomto úsilí. Spoločný život v monastieri mu však dáva príležitosť na správne pochopenie tohto povolania, ako aj vlastnej túžby. Hovorí mu: *„Pátraj, uč sa a uskutočňuj všetky tie úžasné a vznešené cesty námah stíšenia, aby si so všetkými svätými pochopil, čo je hĺbkou a výškou, šírkou a dĺžkou tejto nekonečnej disciplíny.“* Už pred samotným vstupom do pustovníckeho života môže v určitej miere nasledovať jeho disciplínu, čo mu poslúži ako dobrá príprava a tiež ako potvrdenie správnosti túžby, ktorú v sebe nosí.

Je to dobrá rada aj pre nás. Aj keď nie sme pod tlakom rozhodnutia pre nové povolanie, aj tak je pre nás užitočné usilovať sa do určitej miery nasledovať disciplínu, ktorá by bola s ním spojená.

Spoznať cieľ svojej námahy

„Pre rozvážneho človeka je úctyhodná práca stíšenia útočiskom tajomstiev, cieľom, na ktorý myseľ hľadá od začiatku až do konca námah na postavení tohto domu a vo všetkých jeho dlhých a neľahkých snaženiach. A ako oči kormidelníka pozerajú na hviezdy, tak pustovník počas celej svojej cesty pozerá s vnútorným zrakom božskej vízie na cieľ, ktorý si stanovil v mysli v prvý deň, keď sa vydal na plavbu cez rozvlnené more stíšenia, kým neobjaví tú perlu, kvôli ktorej sa vydal cez nepreniknuteľnú hĺbku oceána stíšenia. Pozornosť tomuto očakávaniu robí ťažké bremeno jeho námah ľahkým a rovnako tak nebezpečné ťažkosti, ktoré stretne na svojej ceste.“

Svätý Izák Sýrsky dáva svojmu priateľovi mníchovi kritérium na rozlíšenie, či jeho povolanie k pustovníckemu životu je skutočné. Po nabádaní začať uskutočňovať v možnej miere disciplínu pustovníckeho života, vedie ho ku skúmaniu túžby, ktorá sa zrodila v jeho srdci. Povolanie od Boha je vždy spojené s intenzívnou túžbou po Bohom stanovenom ciele. Človek však môže byť oklamáný túžbami vlastnej vôle, ktoré začne považovať za Božie volanie. Je preto dôležité otestovať tieto túžby, aby sme mohli s istotou nasledovať tú, ktorú do srdca vložil Boh. Ľahšie potom zdoláme namáhavú disciplínu, ktorá vedie k cieľu, ako aj útoky silných pokušení.

Pevné rozhodnutie

Mníchovi, ktorý túžil po pustovníckom živote, svätý Izák Sýrsky v liste zdôrazňuje spoznanie cieľa tohto povolania, pevné rozhodnutie ho dosiahnuť a kráčanie po tejto ceste bez toho, aby sa tento cieľ vytratil z mysle človeka. Toto je základ, bez ktorého sa nedosiahne úspech.

„Ktokoľvek v sebe neupevní tento cieľ, keď začína praktizovať stíšenie, namáha sa bez posúdenia v práci, ktorá je jeho povinnosťou,

ako ten, ktorý udiera do vzduchu. Taký človek sa nikdy neoslobodí od ducha malomyselnosti počas svojho života. A dve veci na neho dopadnú: buď neznesie veľkosť námahy, je porazený a úplne opustí stíšenie; alebo, ak vytrvá, jeho cela sa pre neho stane žalárom, v ktorom zhorí, pretože nevie vložiť nádej do útechy, ktorá sa rodí z diela stíšenia. Z tohto dôvodu nedokáže prosiť s bolesťou v srdci alebo plakať v modlitbe, alebo usilovať o tie veci, ktoré naši otcovia, naplnení milosťou a milujúci svoje deti, zanechali vo svojich spisoch ako dary pre potreby nášho života.“

Táto rada pre budúceho pustovníka má oveľa širší záber. Krstom sme všetci povolani ku kresťanskému životu podľa slov evanjelia, ktorého cieľom je spása a večný život. Kým v sebe radikálnym rozhodnutím neupevníme tento cieľ, budeme znášať podobný neúspech, ktorý opísal svätý Izák Sýrsky.

Sloboda od pokušení

Svätý Izák Sýrsky v liste mníchovi pokračuje sériou výrokov rôznych pustovníkov. Nemenuje žiadneho z týchto svätých otcov. Zdieľa len ich svedectvo o veľkom úžitku, ktorý nadobudli zo života stíšenia. Každý z tých výrokov sa dotýka inej oblasti a spolu vytvárajú ucelený obraz o požehnaní, ktoré vyviera z tejto disciplíny. Je preto dobré pozastaviť sa pri každom jednom z nich, pretože môžu napomôcť i nášmu duchovnému zápasu.

Prvý z nich hovorí: „*Úžitok, ktorý som získal zo stíšenia, je tento: keď vyjdem z miesta, kde prebývam, moja myseľ je oslobodená od prípravy na vojnu a stáva sa nadradenou aktivitou.*“

Pre správne pochopenie tohto výroku si musíme pripomenúť náročnosť svojho duchovného zápasu. Sme si vedomí množstva pokušení, ktoré na nás priam neprestajne doliehajú. A tiež dobre vieme, že ak povolíme v pozornosti a nepripravujeme dušu na tento duchovný boj, veľmi rýchlo padneme.

Svätý asketik hovorí, že stíšenie ho oslobodilo od tejto prípravy na vojnu. Sústredenosť na cieľ, teda na Boha, k čomu stíšenie vedie, postupne povznáša myseľ do takej miery, že sa stáva nevšímavou k pokušeniam. Svätý Izák Sýrsky to pekne vysvetlil v šesťdesiatej druhej homílii slovami: *„Srdce, ktoré prijalo vnímavosť duchovných vecí a božskú víziu budúceho veku vo všetkej presnosti, pristupuje k spomienke na vášne ako človek, ktorý po nasýtení luxusným jedlom nedáva žiadnu pozornosť jedlu menšej kvality, ktoré je pred ním predložené. Nemá žiadnu túžbu po tomto jedle, ale skôr ním opovrhuje a odťahuje sa od neho.“*

Každopádne si musíme uvedomiť, že aj tento stav podlieha zmenám. Ak človek opustí svoju disciplínu a upadne do spánku bezstarostnosti, hrozí mu nebezpečenstvo pádu do pôvodného stavu.

Ovocie stíšenia

Výrok ďalšieho zo svätých otcov, ktorý ponúka svätý Izák Sýrsky, nádherne vykresľuje ovocie stíšenia. Asketik hovorí:

„Utekám ku stíšeniu, aby verše môjho čítania a modlitby sa stali pre mňa sladkými. A keď môj jazyk je ticho kvôli sladkosti vychádzajúcej z ich chápania, potom, akoby to bol nejaký druh spánku, upadám do stavu, kedy moje zmysly a myšlienky sa stanú nečinnými. Keď z dlhotrvajúceho stíšenia sa moje srdce upokojí a nie je vyrušené vravou spomienok, zalievajú ma nepretržite vlny radosti, vlny, ktoré povstávajú z vnútorných hnutí, ktoré náhle vliievajú do srdca potešenie, ktoré je za mierou každého očakávania. A keď tieto vlny dosiahnu bárku mojej duše, uvrhnú ju do úplného úžasu v stíšení, v ktorom je Boh a unášajú ju ďaleko od šepotu sveta a života tela.“

Stíšenie spolu so všetkými asketickými cvičeniami, ktoré k nemu vedú, sú len prípravou na tento Boží dar. Človek predstupuje pred Boha s očistenou dušou a myslou ako prázdna nádoba, ktorá je pripravená prijať útechu zhora.

Je preto potrebné si dávať pozor, pretože niektoré asketické techniky, keď sú vyprázdnené od spomienky na Boha, môžu navodiť dušev-

né stavy, ktoré človek začne považovať za ovocie stíšenia. Skúsenosť svätých otcov, ktorú sa nám pokúšajú sprostredkovať, jednoznačne hovorí, že ide o dar Božej milosti a nepripisujú žiadnu zásluhu asketickej námahe, ktorú vynaložili.

Stíšenie otupuje vášne

Poučenie ďalšieho svätého otca dáva povzbudenie a radu tým, ktorí mnoho rokov zápasia s rôznymi pokušeniami a strácajú nádej na vyslobodenie zo svojich vášní.

„Stíšenie orezáva príležitosti a príčiny, ktoré oživujú myšlienky a vo vnútri spôsobuje starnutie a chradnutie spomienok a predispozícií. A keď tento starý materiál je zmarený v mysli, chápanie sa vracia vlastnej prirodzenosti a usmerňuje ju.“

Tieto slová naznačujú, že stíšenie chráni človeka pred vonkajšími impulzmi, ktoré roznečujú vášne a zároveň uzdravuje spomienky, ktoré sú často spúšťačom pokušení.

Cez zmysly prúdi priam neprestajný tok podnetov. Môžeme myslieť iba o tom, čo nám bolo sprostredkované skrze naše zmysly. Niektoré podnety sa okamžite stávajú zdrojom našich myšlienok, iné sa usádzajú do našej pamäte a vynárajú sa s odstupom času. Zvyčajne pri prebudení nejakej vášne sa vynoria tie spomienky, ktoré podporujú túžbu vášne a tým zosilňujú pokušenie.

Úsilie o stíšenie výrazne obmedzuje príliv podnetov skrze zmysly, a tak vytvorenie štýlu života, ktorý vedie k stíšeniu, radikálne redukuje impulzy, ktoré vyvolávajú hriechne vášne. Človek sa ešte stále musí brániť pred pokušeniami, ktoré sú iniciované spomienkami, ale pestovanie stíšenia, ktoré je charakterizované úsilím o neprestajnú modlitbu, spôsobuje postupné vyblednutie spomienok. Ide o uzdravenie spomienok. Aj keď ich človek nemôže úplne vymazať zo svojej pamäti, sú pozbavené moci vyvolať hnutie vášne.

Poznanie toho duchovného mechanizmu pomohlo mnohým oslobodiť sa od pokušení, ktoré ich trápili mnoho rokov.

Stíšenie vedie k spoznaniu seba samých

„Stupeň toho, čo leží skryté v tvojom vnútri, spoznáš podľa rôznosti svojho uvažovania. Mám na mysli tie, ktoré máš neustále, nie tie, ktoré sú vzbudené nejakou okolnosťou a po určitom čase pominú. Nie je človeka, ktorý kým je v tele, nebol by navštívený vandrákom pôsobiacim dve zmeny – k dobru a zlu. Ak človek je horlivý, podľa prirodzenosti je navštívený zmenami v nepodstatných veciach; ak je však záhalčivý, je navštívený zmenami vo vznešených veciach podľa kvasu milosti, ktorá bola vliata do našej prirodzenosti.“

Slová ďalšieho svätého otca, ktoré svätý Izák Sýrsky ponúka v liste svojmu priateľovi, sa na prvé počutie zdajú ťažko pochopiteľné. Je však dobré nad nimi pouvažovať, pretože prinášajú dve dôležité poučenia.

Prvé vedie ku skúmaniu myšlienok a hnutí v srdci. Táto asketická aktivita nás vedie k spoznaniu seba samých. Pozornosť máme venovať tým myšlienkam a hnutiam, ktoré sú v nás neprestajne prítomné. To vedie k odhaleniu skrytých vášní.

Druhé poučenie hovorí o nevyhnutných zmenách, ktoré vyvolávajú rôzne impulzy vstupujúce do nášho vnútra. Bdelý človek trpí týmito zmenami v nepodstatných veciach. Avšak človek, ktorý je lenivý a záhalčivý v duchovnom živote, je zasiahnutý zmenou, ktorá je vážnym pádom a pošliapava tým vznešené veci darované milosťou.

Pestovanie stíšenia vedie k hlbokému poznaniu seba samých ako aj k bdelosti, ktorá bráni tým zmenám, ktoré by boli znakom pohrdnutia Božími darmi.

Dar svätých otcov

Stíšenie je nevyhnutnou súčasťou kresťanského života. Bez stíšenia človek nie je schopný nahliadnúť do svojho vnútra. Mnohí ľudia sa tomu vyhýbajú, priam vyhľadávajú neustále rozptýlenia, pretože podvedome tušia, čo by mohli nájsť vo svojom vnútri. To však iba zhoršuje duchovný stav človeka a aj keď môže dočasne poskytnúť určitú úľavu, nič sa tým nevyrieši. Človek nemôže ujsť sám pred sebou.

Stíšenie vedie človeka k posúdeniu myšlienok a tým k odkrytiu náklonnosti srdca, ktoré dávajú smer jeho životu. Vytvárajú ilúziu, klamlivý pohľad na život a na svet. Človek môže byť s týmto pohľadom tak stotožnený, že spoznanie pravdy je pre neho veľmi nepríjemným až bolestivým zážitkom. Mnohí na to reagujú zatvrdením srdca a tvrdohlavým nasledovaním ilúzie, v ktorej žili. Pre veriaceho človeka je však tento nepríjemný moment spoznania pravdy o sebe dotykem Božej milosti, na ktorú reaguje pokáním.

Učenie svätých otcov o stíšení je tak nesmierne dôležitým darom pre kresťanov tejto doby, pretože mnohí nevedomky žijú podľa ilúzie, ktorú si vytvorili o duchovnom živote. Klížu sa akoby na povrchu duchovnosti, bez túžby, ale i schopnosti vnoriť sa hlbšie do života v Kristovi. Kresťanský život sa im zdá chladný, bez radosti a nadšenia, pripomínajúci skôr žalár než plnosť života, ktorý nám sprostredkováva príklad svätých.

Pokúsme sa preto využiť dar svätých otcov, ktorým je predstavenie stíšenia ako účinného asketického prostriedku na oživenie a prehĺbenie duchovného života.

Obnova bdenia

Svätý Izák Sýrsky prináša ďalší z výrokov svätých otcov, ktorý poukazuje na ovocie stíšenia.

„Zvoľ pre seba prácu naplnenú potešením: stále nočné bdenie, skrze ktoré otcovia vyzliekli starého človeka (porovnaj: Rim 12, 2) a boli

započínaní za hodných obnovy mysle. Počas týchto hodín duša má skúsenosť nesmrteľného života, skrze túto skúsenosť zhadzuje odev temnoty a prijíma dary Ducha.“

Ústrednou témou tohto poučenia je nočné bdenie. Od tohto asketického prostriedku sa v posledných desaťročiach upustilo natoľko, že ho v súčasnosti vnímame azda ako disciplínu vhodnú pre prísne kontemplatívne monastiere. V duchovnej tradícii však bdenie, teda prerušenie alebo skrátenie spánku kvôli modlitbe, bolo prirodzenou súčasťou duchovného života. Nočné ticho vytvára vhodné prostredie na stíšenie duše. Ticho a tma eliminujú väčšinu rušivých impulzov, ktorým sa počas dňa nedokážeme vyhnúť.

Svätý Izák Sýrsky vo viacerých homíliách podrobne hovoril o dôležitosti bdenia a výrok, ktorý nám teraz sprostredkoval, dobre sumarizuje jeho ovocie. Toto pripomenutie by nám malo dodať odvahu začať s pestovaním bdenia. Je ťažko nájsť ospravedlnenie na vyhnutie sa tejto vznešenej aktivity, zvlášť keď si uvedomíme, koľko večerného a aj nočného času venujeme sledovaniu televízie alebo iným nedôležitým aktivitám.

Svätec hovorí o bdení ako o práci naplnenej potešením. Takto vnímajú bdenie tí, ktorí si osvojili túto disciplínu duchovného života. Ne-trvá totiž dlho, kým človek začne vnímať zvláštne požehnanie, ktoré vychádza z modlitby v nočnom tichu.

Ovocie nepozornosti

Výroky svätých otcov, ktorými svätý Izák Sýrsky približuje dôležitosť stíšenia svojmu priateľovi mníchovi, nám dávajú odpoveď na mnohé naše otázky. Vysvetľujú koreň častých problémov v duchovnom živote, s ktorými zápasíme.

„Keď človek vidí rôzne tváre a počuje mnoho rôznych hlasov cudzích jeho duchovnej meditácii a púšťa sa do konverzácie s nimi, jeho myseľ nebude slobodná pre vnímanie seba samého, pre pamätanie

hriechov, odmietanie hriechov, pre pozornosť k tomu, čo vchádza do jeho života a pre skrytú modlitbu.

Je nemožné bez stíšenia a odtiahnutia sa od ľudí priviesť zmysly pod vládu duše. Pretože noetická duša je hypostaticky zjednotená a spojená so zmyslami, je nedobrovoľne unášaná myšlienkami, ibaže človek je pozorný v skrytej modlitbe.“

Vystavenie sa ruchu sveta a aktívna účasť na spôsobe života, ktorý ponúka, znemožňuje duši spoznanie seba samej a stráca ostré vnímanie hriechu. Je obratá o pozornosť, ktorá umožňuje správne posúdiť škodlivé impulzy prichádzajúce cez zmysly. Zvyčajne spoznáva až ich jedovaté ovocie, čo je znakom zakorenenia týchto zlých semien v srdci v podobe návykov.

Táto duchovná zákonitosť nevládne len v živote pustovníkov, ale prejavuje sa v živote každého človeka. Stručný opis dopadov nechránenia zmyslov nám dáva pochopiť príčinu mnohých ťažkostí v našom duchovnom zápase. V jednej homílii zaznelo výstižné prirovnanie: „Len ťažko je vykúriť dom v zime, keď necháme všetky dvere a okná dokorán otvorené.“

Duchovné výšiny

„Ó, aké veľké veci koná bdenie svojou pozornosťou spolu s modlitbou a čítaním. Prináša potešenie, radosť a očisťuje dušu. Toto je predovšetkým známe tým, ktorí praktizujú tieto veci počas celého svojho života a zápasia v prísnom a náročnom asketizme.“

Tento citát zakončuje výber z učenia svätých otcov, ktorý svätý Izák Sýrsky v liste napísal svojmu priateľovi. Nezanechal nám meno autora, ale z jeho slov môžeme cítiť, že ochutnal sladké ovocie stíšenia.

Tieto citáty, podobne ako učenie svätého Izáka Sýrskeho a ostatných svätých otcov, vzbudzujú v duši túžbu pod dosiahnutí týchto vznešených duchovných stavov. Ide o nostalgiu srdca, ktoré kdesi vo svojej hĺbke cíti, že je povolane k týmto výškam. Uvedené poučenie